

การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดหมวกคิดหกใบ
ของเดอ โบโน

นางสาวประภาศรี รอดสมจิตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาประถมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-334-049-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A DEVELOPMENT OF A PROGRAM FOR ENHANCING CRITICAL THINKING
ABILITY FOR PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS BY USING DE BONO'S
SIX THINKING HATS APPROACH**

Miss Prapasri Rawdsomjit

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Elementary Education**

Department of Elementary Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-049-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ แนวคิดหมวกคิดหกใบของเดอ โบโน
โดย	นางสาวประภาศรี รอดสมจิตร
ภาควิชา	ประถมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อลิศรา ชูชาติ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เดท)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อลิศรา ชูชาติ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรณีย์ ศิริโชติ)

ประกาศรี รอดสมจิตร : การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดหมวกคิดหกใบของเดอ
 โบโน (A DEVELOPMENT OF A PROGRAM FOR ENHANCING CRITICAL THINKING ABILITY
 FOR PRATHOM SUKSA SIX STUDENTS BY USING DE BONO'S SIX THINKING HATS
 APPROACH) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ.ดร.อลิศรา
 ชูชาติ, 154 หน้า. ISBN 974-334-049-1

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี
 วิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิดหมวกคิดหกใบของเดอ โบโน การ
 ดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 2) การสร้างโปรแกรมส่งเสริม
 ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 3) การทดลองใช้โปรแกรม 4) การปรับปรุงโปรแกรม
 ตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2542 โรงเรียนกฤษณา จังหวัด
 สุพรรณบุรี จำนวน 30 คน ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 นำมาวิเคราะห์โดยการหา
 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการทดลองใช้โปรแกรมพบว่า

1. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเข้าร่วม
 โปรแกรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนหลังเข้าร่วม
 โปรแกรมสูงกว่าเกณฑ์การประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมบางส่วนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรมอยู่
 ในระดับเหมาะสมปานกลาง และบางส่วนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรมอยู่ในระดับ
 เหมาะสมมาก

ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 นำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องได้เป็น
 โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
 โดยใช้แนวคิดหมวกคิดหกใบของเดอ โบโน

ภาควิชา.....ประถมศึกษา.....
 สาขาวิชาประถมศึกษา.....
 ปีการศึกษา2542.....

ลายมือชื่อนิสิต
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
 ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3970971527 : MAJOR ELEMENTARY EDUCATION

KEY WORD : PROGRAM / CRITICAL THINKING / PRATHOM SUKSA / DE BONO'S SIX THINKING HATS.

PRAPASRI RAWDSOMJIT : A DEVELOPMENT OF A PROGRAM FOR ENHANCING CRITICAL THINKING ABILITY FOR PRATHOM SUKSA SIX SUTDENTS BY USING DE BONO'S SIX THINKING HATS APPROACH. THESIS ADVISOR : ASSOC.PROF. CHEERAPAN BHULPAT, Ph.D. CO-ADVISOR : ASSIST.PROF. ALISARA CHUCHAT, Ph.D., 154 pp. ISBN 974-334-049-1

The purpose of this study was to develop a program for enhancing critical thinking ability for prathom sukxa six students by using De Bono's six thinking hats approach. Four stages of a program in this study were : 1) to study baseline data, 2) to develop a program for enhancing critical thinking ability, 3) to try out a program, and 4) to improve a program. The subjects were 30 students of prathom sukxa six in the academic year 1999 of Krissana school, Changwat Suphanburi. The data from the third stage of this study were analyzed by using arithmetic mean, standard deviation and t-test. The findings were as follows:

1. The post-test arithmetic mean score of the critical thinking ability of the students participated in the program was higher than the pre-test at the .01 level of significance.
2. The post-test arithmetic mean score of the critical thinking ability of the students participated in the program was higher than the stipulated criterion score at the .01 level of significance.
3. Some students' perceived that program's arrangement was appropriate at the moderately level and some students' perceived that program's arrangement was appropriate at the high level.

The data obtained from the third stage of the study were used to correct the deficiency of the program in order to get the completed program for enhancing critical thinking ability for prathom sukxa six students by using De Bono's six thinking hats approach.

ภาควิชา.....ประถมศึกษา.....
สาขาวิชา.....ประถมศึกษา.....
ปีการศึกษา.....2542.....

ลายมือชื่อนิสิต.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยได้รับความกรุณาและช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากรองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อลิศรา ชูชาติ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ซึ่งท่านได้กรุณาให้ความเอาใจใส่ในการให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง และให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่บกพร่อง ตลอดจนให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ที่ได้กรุณาตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและให้คำแนะนำเป็นอย่างดีในการปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะ อาจารย์สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.น้อมศรี เคท ประธานกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรณี ศิริโชติ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนของโรงเรียนบางปลาม้า และโรงเรียนกฤษณา ที่ได้ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือและการดำเนินการทดลองเป็นอย่างดี และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมาด้วย ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ คุณบังเอิญ ดอกกุหลาบ และคุณสายชล เทียนงาม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลแก่ผู้วิจัยด้วยดี

ขอขอบคุณพี่และน้องทุกคนในครอบครัวที่ให้ความห่วงใยและเป็นกำลังใจเสมอมา เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา และมารดา ผู้ให้ชีวิตและเลี้ยงดูจนเติบโตใหญ่ อบรมสั่งสอนและให้การศึกษา ตลอดจนสนับสนุนด้านการเงินและเป็นแหล่งกำลังใจที่สำคัญยิ่งแก่ผู้วิจัยตลอดมา คุณความดีที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นเครื่องบูชาคุณท่าน ด้วยความเคารพ

ประกาศี รอดสมจิตร

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ

บทที่

1 บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
คำจำกัดความ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	9

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....

แนวคิดเกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	10
ความหมายของการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	10
ลักษณะความสามารถที่เกี่ยวกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	12
การนำการคิดอย่างมีวิจารณญาณไปใช้สอน.....	16
การสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	17
โปรแกรมการสอน.....	18
การพัฒนาโปรแกรมการสอน.....	18
รูปแบบโปรแกรมการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ.....	19
ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับยุทธวิธีและโปรแกรมการฝึกทักษะการคิด.....	24

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
2	(ต่อ)	
	ทฤษฎีและแนวคิดที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	25
	ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget.....	25
	ทฤษฎีองค์ประกอบทางสติปัญญาด้านความรู้ของ Bloom.....	26
	แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	28
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณโดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	31
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	32
	การศึกษาข้อมูลพื้นฐานและการพัฒนาแนวคิดในการส่งเสริมความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบ ของเดอ โบโน.....	32
	การสร้างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	33
	การทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	38
	การปรับปรุงโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	45
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	52
	สรุปผลการวิจัย.....	57
	อภิปรายผลการวิจัย.....	62
	ข้อเสนอแนะในการนำโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณโดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน ไปใช้.....	65
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	66
	รายการอ้างอิง.....	67

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก.....	71
ภาคผนวก ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	72
ภาคผนวก ข. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
ภาคผนวก ค. คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ก่อนเข้าร่วมโปรแกรมและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	76
ภาคผนวก ง. โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิด หมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	78
ภาคผนวก จ. แบบสอบความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แนวคิด หมวดคิดหกใบของเดอ โบโน และแบบสอบถามความ คิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในโปรแกรม.....	83
ภาคผนวก ฉ. ตัวอย่างเอกสารการสอนที่ใช้ในโปรแกรมส่งเสริม ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยใช้ แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	96
ประวัติผู้เขียน.....	154

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายชื่อของแบบสอบความสามารถในการคิด อย่างมีวิจารณญาณโดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	41
2	เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	47
3	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณของนักเรียนหลังเข้าร่วมโปรแกรมกับคะแนนเกณฑ์ การประเมินหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	47
4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลความหมาย ความคิดเห็น ของนักเรียนเกี่ยวกับโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณโดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน.....	48
5	คะแนนความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนก่อนเข้าร่วม โปรแกรมและหลังเข้าร่วมโปรแกรม.....	76

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1	กรอบแนวคิดในการสร้างโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณโดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน..... 33
2	โปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้ แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน..... 34
3	ขั้นตอนการสอนในแผนการจัดกิจกรรมของโปรแกรมส่งเสริมความสามารถ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณโดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน..... 35
4	แผนการจัดกิจกรรมในโปรแกรมส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมี วิจารณญาณโดยใช้แนวคิดหมวดคิดหกใบของเดอ โบโน..... 36

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย